

Erdal Şekeroğlu Anısına

"Her ölüm erken ölümdür" der bir şiirinde Cemal Süreyya, doğrudur; hele hayatının en verimli çağında aramızdan ayrılan Prof. Dr. Erdal Şekeroğlu gibi zeki bir bilim insanının ölümü ülkemiz adına çok erken gerçekleşmiş bir ölümdür.

Erdal Şekeroğlu, Çukurova Üniversitesi'nin aydın düşünen, her soruna alternatif bir düşünceyle yaklaşan, toplum adına toplumdaki tavrı alan bir bilim adamıydı. O, her şeyden önce gerçek bir hümanistti, ülkesinin sorunlarına son derece duyarlı bir aydıdı. Kendisine değil, başkasına yapılan haksızlığı kendisine yapılmış sayardı. Sözü nü esirgemez, dobra dobra, doğruya doğru, yanlışla yanlış derdi.

Erdal Hoca öğrencilik yıllarımda dersime hiç girmemişti. Onun insancıl yönünü, ders verdiği Bitki Koruma Bölümü'ndeki arkadaşlarımdan duydum. Erdal Hoca, ilişkide olduğu insanlarla yaşamı paylaşan, onlara ödünç kitap veren, çevresine sık sık kitap armağan eden, zaman zaman öğrencilerini birbirinden ayırt etmeksizin evine davet eden, onlarla sık sık aynı sofrayı paylaşan, öğrencileriyle arkadaş gibi ilişki kuran biriydi. Öğrencileri ondan söz ederken, ulaşılması zor bir ütopya bahseder gibi onunla yaşadıklarını hayranlıkla anlatırlardı.

Yıllar sonra üniversitede öğretim üyesi olduktan sonra örgütlülüğün, çağdaşlığın ve yurttaşlık bilincinin önemli bir göstergesi olduğuna inandığım için kendisinin o dönemde başkanlığını yaptığı Ç.Ü. Öğretim Elemanları Derneği'ne üye oldum. Daha sonra birlikte ziraat fakültesi merkezinden olan "Tarım ve Çevre" dersini dört kişiyle birlikte verdik. O günden sonra hocayı daha iyi tanımaya başladım.

Hoca çevremizde tanıdığım okurlar arasında en iyi kitap kurtlarından, okurlardan birisiydi. Aynı zamanda, hiciv sanatıyla olayları anlatma, karikatürize etme ve fıkra anlatma yeteneği mükemmeldi. Eski dekanlardan Rahmetli Şefik Yeşilsoy hocam, yoğun iş yükü ve uzayan toplantılarda Erdal Hoca'yı telefonla arayıp bir iki fıkra dinleyerek ortamın stresinden uzaklaşverdiğini söylemişti.

Hoca kıvrak bir zekâyı sahipti. Olayları çabuk kavrayan ve hemen alternatifini sunabilme özelliğine sahipti. Aynı zamanda bir sanatçıydı ve büyük bir el becerisine sahipti. Doğa fotoğrafçılığında da değerli çalışmalar yapmıştı, fakat bunları bir düzene sokma ve değerlendirme fırsatı bulamadı. Orkideleri çok sevdi, belki de ülkemizde orkide konusunda geniş bilgisi olan ender insanlardandı. Orkide konusunda kitap yazmayı çok arzulamıştı.

Çok iyi bir gözlemci ve ülkemizin önemli ekologlarındandı. Arkadaşları, bitki korumanın ve entomolojinin bütün konularında, bilimsel araştırmanın temel konularında tam bilgi sahibi olduğunu söylerler. Kendi bilim dalı dışında, Türkiye orkideleri üzerine de çalışmalar yapmış, bilimsel kongrelerde tebliğler sunmuş; ancak ne yazık ki tam değerlendirmeye fırsat bulamamıştı... İyi bir evrimciydi. Doğa ve doğal sistemler hakkında derin bilgi sahibiydi. Özellikle, ekosistemlerin yapı ve işlevleri

hakkında modern ve pozitif yaklaşımlara çok yakın bir bilim adamıydı. Karıncaların sosyal yaşamı ve trafik kazasına neden olmadan hep beraber kolektif yaşamını anlatırken, küçük canlıların belki de insandan daha önce evrimleştiğini vurguluyordu. Tırtıl yazılarında, özgürlüğün, paylaşım ve sosyal adaletin doğanın bir parçası olduğunu ve bunu küçük canlıların bize yaşamalarıyla öğrettiğini anlatıyordu. Böceklerin dünyasına ilişkin seminerleri ve gazete köşe yazıları diyalektik bir bakış açısı içerisinde mükemmel bir şekilde işlenmişti. Hocanın, Evrensel yayınlarında çıkan "Tırtıl" yazıları, Ezop masalları gibi, doğayı perde olarak kullanmaya çalışmayan, doğayı insanın dünyasını anlamak için bir kaldıraç olarak kullanırken tam anlamıyla özgür bir bilim adamına yakışır şekilde, kimsenin ilgi duymadığı ancak yüksek bir sosyal yaşamın olduğu börtü-böceklerin dünyasını, insanın dünyasıyla bütünleştirmişti. Hocanın Tırtıl'daki yazıları yalnızca doğa ve insan toplumu arasında bağlar kuran bir mekik değildi; bu yazılar bir doğa bilim kitabının önemli bir parçasıydı da aynı zamanda. Bu yazılar eğer bir batılı yazara ait olsaydı, eminim şimdiden bütün dünyaya best seller olarak sunulurdu. Olayları o kadar güzel anlatıyordu ki, algortmik olarak bir bütünlük içerisinde işlemekteydi. Kuşların sevişmesini hiç kimse bu kadar güzel anlatamazdı. Böceklerin dünyasındaki yazılarını toplumsal yaşam biçimimizle örnekleyerek süslemesiyle oluşturulan "Tırtıl" adlı kitabı mutlaka okunması gereken bir başucu kitabıdır.

Hoca gerçek bir paylaşımcıydı. Bilgisini sevgisini paylaşırdı. Doğadan yana insandan yana, bilimden yana taraftı. Onun için ayrımcılığa karşıydı. İyi bir aydıdı ve çevresini aydınlatmaya çalışmıştı.

Üniversitemize ilk bilgisayarını, Erdal hoca, yaptığı bir proje sayesinde getirtmişti. Bilgisayar konusunda teknik elemanların üzerinde bir bilgi birikimine sahip olduğu biliniyordu. İngilizcesi çok mükemmeldi. Üniversitemizin öğrencilerine gönüllü olarak İngilizce'yi sevdirtmek için öğretmeyi sürdüren birkaç öğretim elemanından birisiydi. Bilimsel makalelerinin dil ve içerik yönünden değerlendirmesinde birçok kişinin başvurduğu ender kişilerden biriydi.

Bu ülkenin en ciddi sorunu olarak eğitimi gördüğü için, eğitim sorunlarına çok duyarlıydı. Onun için öğretim elemanları derneği başkanı seçilmişti. Her türlü özgürlüğü savunanların başında geliyordu. Töreni resmiyeti sevmezdi. Kendisini hiç kravatlı görmedim. Ayrıca Prof. unvanını da kullanmadı. Kapısında da sade ismi yazılıydı.

Ameliyat sonrası Milliyet Gazetesine evinde verdiği mülakatta "İyileşir iyileşmez okuldaki görevime döneceğim. Öğrencilerim beni bekliyor. Yarım kalan işlerim var" diyordu. Okulunu işini, bilimini, öğrencilerini ve böceklerini ne denli sevdiğinin bir göstergesiydi bu açıklama. Mesai kavramı yoktu; sürekli laboratuvar, arazi ve masasında yazılarının başındaydı. Okuyan yazan ve üreten biriydi. Ölüm

döşğinde bile öğrencilerinin tezlerini, projelerini izlerdi.

Cenazesi toprağa verilirken sanki böcekleri habermiş gibi o anda toprakta geziniyorlardı. Kendilerini insana tantan pirlarını uğurlamaya gelmişlerdi sanki. Geçen 10 Ekim'de, hocanın aramızdan ayrılışının birinci ölüm yıldönümüydü. Erdal Bey gibi hümanist, ilkeli ve bilinçli olma dileğiyle. Toprağın bol olsun Erdal Hoca derken size onun orkidelerle ilgili bir yazısını da gönderiyorum.

İbrahim Ortaş-Adana

Orkide

Çoğu kimse orkideyi, yakaya takılan değerli bir çiçek olarak bilir. Orkidenin bu türleri tropik bölgelerde yetişenlerdir. Tüm dünyada yaygın olanlarıysa, soğuk kış günlerinde içimizi ısıtsın diye içtiğimiz "salep" ten başka bir şey değildir. Toprak altındaki yumruları toplanır, su ya da sütte kaynatılır, güneşte kurutulduktan sonra öğütülerek salebe dönüştürülür.

Bir dayanışma ve direnme örneğidir orkide. Tohumlarında besin deposu bulunmadığı için, toprağa düştüğünde küf benzeri mantarların desteğine gereksinim duyar. Tohumla beslenmek için emeçlerini uzatan mantar, tohumun topraktan besinleri almasını sağlayacak bir köprü oluşturur. Ortaklaşa bir sevdada sonucu yeni bir bitki oluşmaya başlar. Olgunlaşıp çiçek açana kadar uzun yıllarını verir. Kimi türler üç yıl içerisinde çiçeklenirken kimi türlerde bu süre on beş yılı bulur. Çoğu tozlanma için böceklerle çağrıda bulunur. Bunu güzel renkleri ve nefis kokularıyla gerçekleştirirler. Bazı türlerse belirli böceklerin dişilerine öykünür. Baktığınızda bitkiye komşu bir böcek sanırsınız çiçeği. İşte buna aldanarak erkek böcekler dişi varsayımıyla onlarla çiftleşmeye çalışırken tozlanmayı sağlar. Binlerce tohum rüzgarla çevreye dağıldığında, çimlenebilmek için bir mantara rastlama umudunu da beraberinde taşır.

Bu olumsuzluklara karşı çıkmak ve ayakta kalamak için kök sistemini yumrulara dönüştürmüştür orkide. Salep elde edilen bu yumrular, besin deposundan başka bir şey değildir. Çoğunluk çift olan yumrular o yılki bitki oluşumu için kullanılırken, diğeri gelecek yıl için yedekte tutulur. Bu döngüyü yıllarca hiç bıkmadan önce bir böcek, sonra bir mantarla buluşma için çiçeklenir de çiçeklenir.

Yumrular can damarı olduğu kadar, en zayıf noktasıdır da orkidenin. Salep yapımı için söküldüğünde ya da yaşam ortamı çeşitli amaçlarla yok edildiğinde o bireyin yaşamı sona erer. Ama uzaklarda bir yerde, az da olsa bir tohum mantarla buluşur. Uzun sürecek bir direnişin yolculuğu yeniden başlar.

Erdal Şekeroğlu



Değerli Okurlar, görüşlerinizi

400 kelimeyi geçmeyecek biçimde ve fotoğrafınızla birlikte "TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi, Forum Köşesi, Atatürk Bul. No:221 Kavaklıdere- Ankara" adresine gönderebilirsiniz. Görüşler aktarıldıkten 3. şahısları suçlayıcı ifadelerden kaçınılmasını rica ederiz. Forum'da ve Serbest Kürsü'de yayımlanan okuyucu görüşleri Bilim ve Teknik dergisini bağlamaz. Forum köşesine aşağıdaki telefon ve faks numaralarıyla da erişebilirsiniz:

Tel: (312) 468 53 00 / 1067 (Gülğün Akbaba) Faks: (312) 427 66 77